

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte tirsdag den 3. mars 1970 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen, B e n t R ø i s e l a n d .

Til stede var: John Austrheim, Trygve Bratteli, Kjell Magne Fredheim, Knut Frydenlund, Guttorm Hansen, Lars Korvald, Otto Lyng, Margith Munkebye, Tor Oftedal, Erling Petersen, Bent Røiseland, Sverre Stray, Bernt Ingvaldsen, Leif Granli, Gunnar Alf Larsen, Magnus Andersen, Karl J. Brommeland, Ragnar Christiansen, Gunnar Garbo, Aase Lionæs, Paul Thynnes, Thorstein Treholt, Johan A. Vikan og Johan Østby (for Arnt Hagen).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Borten, utenriksminister Lyng og statsråd Willoch.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Statssekretær Vindsetmo og statssekretær Bye fra Statsministerens kontor, statssekretær Kjell Hanssen og ekspedisjonssjef Stokke fra Handelsdepartementet og underdirektør Brun og byråsjef Colding fra Utenriksdepartementet.

Formannen: Møtet er kalt saman for at ein skal drøfte den saka som er sett opp på dagsordenen:

«Statsministeren orienterer om Regjeringens plan for den vidare behandling av Nordøk-avtalen.»

Eg gjev ordet til statsministeren.

Statsminister Borten: I tilknytning til den markedspolitiske redegjørelse jeg holdt i Stortinget den 28. januar i år, skal jeg bare nå i dag i korthet gi en oversikt over arbeidet med å gjøre Nordøk-traktaten klar for undertegning og foreleggelse for nasjonalforsamlingen.

Under Nordisk Råds sesjon i Reykjavik i første halvdel av februar drøftet statsministrene som kjent Embetsmannsutvalgets utkast til en Nordøk-avtale. En ble enig om å godkjenne det foreliggende forhandlingsresultat. Det ble videre oppnådd enighet om løsningen av det siste større utestående spørsmålet, nemlig kapitalrammene for investeringsbanken og for fondene, samt fordelingen av fondsmidlene. Endelig ga statsministrene Embetsmannsutvalget i oppdrag å gjøre traktatutkastet ferdig til undertegning innen den 7. mars.

Når man fastla et så vidt strengt tidsskjema, var det for å få avtalen forelagt nasjonalforsamlingene i så god tid at den kunne behandles i inneværende parlamentssesjon.

Dette opplegg fikk full oppslutning fra Nordisk Råds side, og Rådet understreket i sin rekommandasjon til regjeringene betydningen av at Nordøk-avtalen blir brakt i havn i dette halvåret. Embetsmannsutvalget vil legge siste hånd på traktatverket på et møte i Helsingfors torsdag og fredag i denne uke. Dermed vil avtalen kunne underskrives. Hvorvidt dette vil skje umiddelbart, slik som forutsatt,

avhenger av – som man vil ha sett i pressen – hva den finske regjering finner å kunne bestemme seg for.

Statsminister Koivisto meddelte forrige mandag de øvrige lands statsministre at hans regjering ikke var nådd fram til enighet om hvor vidt avtalen kan undertegnes før riksdagsvalget i midten av denne måned. Han fremholdt at det var tale om en utsettelse. Det var fortsatt en mulighet for at man kunne bestemme seg for å undertegne før valget. Noen nærmere avklaring av den finske problematikk foreligger ikke.

Det mest sannsynlige er antakelig at undertegnelse først vil kunne finne sted etter valget, men dette vet vi ikke noe sikkert om. Så meget fram og tilbake som det har vært med hensyn til den finske regjeringens behandling av Nordøk-saken, er det vanskelig å ha sikre oppfatninger om den videre utvikling. Så meget synes dog å være på det rene, at det er en sterk opinion i Finland for en snarlig Nordøk-avklaring.

Hvis det blir utsetting til etter valget, foreligger det to muligheter. Den sittende regjering kan tenkes å underskrive avtalen, om nødvendig i egenskap av et forretningsministerium. Velges den utveien, skulle undertegnelse kunne skje relativt snart etter valget og uten at det behøver å forsinke ratifikasjonsprosessen synderlig.

Den andre muligheten er at underskrift først kan foreligge etter at det er dannet en ny regjering. Med den tid en regjeringdannelse vanligvis tar i Finland, kan det ikke utelukkes at underskriften da vil kunne foreligge så sent at det inntrer en viss forsinkelse med ratifikasjonsprosessen.

Det burde dog i alle tilfelle være gode muligheter for å få avtalen behandlet i nasjonalforsamlingen i vårsesjonen.

Forhandlingene om et atomsamarbeid pågår, under ledelse av industriministrene. Det er meningen at resultatet skal foreligge i så god tid at det kan inngå i «samarbeidspakken». Fra norsk side vil vi gjøre vårt til for at det kan oppnås enighet om en avtale også for dette områdets vedkommende.

For Regjeringens og Stortingets arbeid med Nordøk-avtalen er det viktig å få avklart om saken først skal forelegges Stortinget i form av en melding, eller om man kan gå direkte på en proposisjon. Etter det tidsskjema Nordisk Råd har anbefalt, burde det være mulig å velge begge fremgangsmåter, forutsatt at det ikke drar for lenge ut med den finske undertegning. Usikkerheten omkring tidspunktet for når den finske undertegning kan foreligge, taler for at Stortinget forelegges Nordøk-traktaten på en slik måte at det kan behandle saken i én operasjon. Men Regjeringen vil selvsagt høre denne komites mening om dette, og det var noe av bakgrunnen for ønsket om dette møtet.

Så snart Nordøk-avtalen er ratifisert, vil de fire regjeringer måtte oppta forhandlinger om en del viktige spørsmål for gjennomføringen. Det gjelder særlig etablering av institusjonene, som forutsettes å tre i virksomhet fra begynnelsen av 1971, samt valg av såkalt «hovedstad» for institusjonene.

Ved siden av et ministerråd skal det settes på benene et sekretariat under ledelse av fire direktører. Direktørene skal utpekes av regjeringene i samråd, – som det heter – hvilket betyr at det må være enighet om personvalget. Videre skal det

etableres samarbeidskomiteer for de ulike fagområder som omfattes av avtalen. I disse komiteer vil landene kunne delta så vel med embetsmenn som representanter for de berørte næringer og interesser. Sekretariatet og samarbeidskomiteene vil få en vesentlig betydning når det gjelder å gi Nordøk-samarbeidet konkret innhold. Saken er at traktaten for flere områders vedkommende er rammeavtaler, hvor bare visse målsettinger og tidsfrister for utarbeidelse og vedtak av mer konkrete forslag er angitt. Skal vi kunne gjøre oss gjeldende på best mulig måte i den videre utforming av samarbeidet, trengs det kontinuerlig innsats fra norsk side i de ulike samarbeidsorganer. Så snart avtalen er ratifisert, vil Regjeringen ta skritt til å få drøftet viktige spørsmål som måtte dukke opp i denne forbindelse, med næringslivets og arbeidslivets organisasjoner.

Fagerholm-komiteens innstilling behandles nå av regjeringene. Embetsmannsutvalget er gitt i oppdrag å føre de forhandlinger som er nødvendige, og man tar sikte på å få dette arbeid ferdig snarest mulig, slik at sluttresultatet kan foreligge så nær ratifikasjonstidspunktet for Nordøk-avtalen som mulig.

Traktatutkastet – som det nå foreligger – er tilstillet de organisasjoner som er med i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid. De organisasjoner som ønsker å uttale seg om forhandlingsresultatet, er bedt om å gjøre det i tilfelle innen den 4. mars. Industriforbundet har meddelt at det henviser til sine tidligere uttalelser og ikke vil uttale seg videre om forhandlingsresultatet. Norges Eksportråd har også meddelt at de ikke kommer med noen tilleggsuttalelse nå. LO har uttalt at de finner traktatutkastet akseptabelt og ber Regjeringen gjøre sitt til å få satt Nordøk-avtalen ut i livet snarest mulig. Dette er de uttalelser som hittil er kommet inn.

Som jeg fremholdt i nevnte redegjørelse den 28. januar, har markedssaken to sider, og jeg sa at vi her står overfor et både/og som vi må leve med en tid fremover. I samsvar med Stortingets ønske har Regjeringen gått inn for å få Nordøk-avtalen i havn snarest mulig. Samtidig pågår det arbeid for å forberede de forhandlinger med EEC som er nødvendige når det måtte foreligge en invitasjon fra EEC.

Den 15. mars vil Markedsutvalget ha ferdig en oversikt over utviklingen av EEC-samarbeidet i 1969. Denne oversikt vil bli offentliggjort så snart den er trykt. Til samme tidspunkt vil Markedsutvalget også være ferdig med en ajourført sammenligning mellom gjeldende bestemmelser og ordninger i Norge og i EEC. Dermed vil man ha det nødvendige bakgrunnsmateriale for arbeidet med et forhandlingsopplegg.

Forhandlingsopplegget må inneholde konkrete forslag til hvordan man skal søke å løse de problemer en eventuell tilslutning til EEC vil reise, herunder hvordan vi skal søke å oppnå de særordninger for Norge som vi har påpekt behovet av i vår anmodning om forhandlinger med EEC. Siden man verken i 1962 eller 1967 kom så langt at det forelå et norsk forhandlingsopplegg, er dette – som man vil forstå – et ganske viktig og stort arbeid.

I statsråd på fredag vil den norske del av Nordøk-utvalget gis ansvaret for forberedelsene til et forhandlingsopplegg. Forutsetningen er at Regjeringen skal få et utkast til behandling i så god tid at konkret opplegg vil foreligge i det øyeblikk det måtte komme en invitasjon til forhandlinger. Egentlige saksforhandlinger blir

det neppe i sommer, men Regjeringen ønsker likevel å ha sitt opplegg klart så langt som mulig innen sommerferien.

Arbeidet med forhandlingsopplegget vil skje i nær kontakt med organisasjonene i næringslivet og arbeidslivet. Man tar sikte på å etablere tre arbeidsgrupper under hovedutvalget, for henholdsvis jordbruk, fiskeri, etablerings- og kapitalspørsmål. Disse grupper vil bli foreslått sammensatt med representanter fra de berørte organisasjoner og departementer. Ellers vil Regjeringen be de organisasjoner som er med i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid, om å utpeke en representant hver i en underkomite under Rådet som kan være et rådgivende organ for hovedutvalget, som da naturligvis vil bli innkalt etter behov.

Siden jeg holdt den markedspolitiske redegjørelse i Stortinget som jeg har nevnt, har det ikke skjedd etter vår oppfatning noe vesentlig nytt i utvidelsesspørsmålet. EEC-organene og medlemslandene forbereder etter sigende sitt forhandlingsopplegg, og før de er kommet lenger med sine forberedelser, kan vi neppe vente noe utspill fra Brussel. Det er imidlertid ikke noe som tyder på at de ikke vil være i stand til å innby søkerlandene til innledende drøftinger til sommeren, og det er det tidsskjema som Regjeringen – som jeg her har gjort rede for – har forsøkt å disponere etter.

Siden det opplegg for forberedelser som jeg nevnte også i redegjørelsen den 28. januar, tydeligvis fikk tilslutning i Stortinget, og det ellers ikke er kommet nye momenter inn i bildet fra EEC-siden, har Regjeringen gått ut fra at det ikke er behov for noen ny markedspolitisk redegjørelse, i hvert fall ikke i aller nærmeste fremtid.

Formannen: Før eg gjev ordet fritt, har eg lyst til å få klårlagt ein ting omkring framdriftsplanen for Nordøk-avtalen, og det er kva tidspunkt Regjeringa reknar med at saka kjem til handsaming i Stortinget? Eg hadde rekna med at det ikkje var nødvendig med ei melding, at vi kunne ha gått rett på ein proposisjon. Men det spørsmålet reiser seg: Kan det leggjast fram proposisjon om ratifikasjon så lenge Finland ikkje har underskrive? At det kan leggjast fram ei melding om Finland ikkje har underskrive, er klårt. Men kan det leggjast fram proposisjon om ratifikasjon utan slik underskrift? Eg meiner det har ein del å seie for valet av det eine eller andre alternativet kva tidspunkt Regjeringa reknar med at Nordøk-avtalen kan leggjast fram for Stortinget.

Statsminister Borten: Som jeg har prøvd å gi uttrykk for, regner jeg med at hvis finnene er klare til å underskrive – man skal heller ikke, ifølge det Koivisto sa over telefonen, utelukke den mulighet at de kan bestemme seg for å underskrive raskt, men kanskje med en dissens i regjeringen – vil behandlingen av saken kunne gå svært raskt fra den norske regjeringens side. Hvis det blir enighet, kan proposisjon legges fram meget raskt. Men det avhenger, som jeg har pekt på, naturligvis av Finlands behandling av saken. Og å svare konkret på når det kan bli – siden det ikke kan sies noe sikkert om når finnene kan være rede til å underskrive – er svært vanskelig.

Formannen: Men ei melding vil kunne leggjast fram forholdsvis fort?

Statsminister Borten: Melding kan en legge fram når som helst.

Formannen: Då vil jo Stortinget kunne vinne ein del tid.

Trygve Bratteli: Først et par ord om Nordek. Jeg kan ikke skjønne at det her er bruk for noen melding. Det må kunne gå an å legge denne saken fram i form av en proposisjon når forutsetningene er til stede for det. Det bør kunne bli nokså snart. Vi bør også tilskynde finnene å medvirke til at disse underskriftene kan komme på plass, slik at dokumentet kan legges fram for parlamentene, og da bør det legges fram som en proposisjon.

I forbindelse med Nordek-saken vil jeg for det første gjerne understreke det statsministeren nevnte. Jeg tror det vil være svært viktig så snart som overhodet mulig å få klarlagt også spørsmålet om atomsamarbeid i forbindelse med hele komplekset.

Får jeg så bare gjøre en merknad til det ordvalg som kom igjen i statsministerens redegjørelse. Det var vel han som nevnte dette med en hovedstad for Nordek.

Statsminister Borten: I gåseøyne, hr. Bratteli!

Trygve Bratteli: En bør la det ordet gå ut av vokabularet. Det har vært skrevet så meget merkelig i avisene om hvor denne «hovedstaden» skal ligge, at det er fullstendig utenfor virkelighetens verden. At en må legge sekretariatet og et direktoratet et sted, er selvsagt, men å begynne å snakke om noe som kalles for Nordek-hovedstaden, er ganske meningsløst. – Såpass om Nordek. Jeg mener det er utvilsomt at dette bør kunne behandles i Stortinget på basis av en proposisjon, så snart mulighetene er til stede.

Så et par ord om en sak som på langt nær er så klar, men hvor jeg er usikker på hvor langt jeg skal ta den opp her, og jeg skal foreløpig ikke gå særlig inn på den. Det er hele spørsmålet om markedssituasjonen. Der har det også vært skrevet bemerkelsesverdige ting i avisene, ikke minst i de siste dagene. Jeg skal ikke her gå inn på alle de merkverdigheter som har sett dagens lys i denne sammenheng. Det får en ta opp på annet sted og på annen måte. Men det viser i hvert fall en ting – og det er at i den norske debatt om den europeiske markedssituasjon som vil komme og som bør komme, er det utvilsomt behov for rettledning. Jeg kan for så vidt være enig med statsministeren at det i øyeblikket ikke er bruk for noen muntlig redegjørelse i Stortinget om denne markedssituasjon. Men jeg vil for min del meget bestemt fastholde at det er behov for å få en melding om situasjonen, og da ikke bare om hva et og annet utvalg måtte mene om dette, men et opplegg som kan gjøre det klart hva en tar sikte på i den europeiske markedspolitikken under den utvikling som nå åpenbart synes å komme i gang igjen.

Jeg ser ikke noen grunn til her å begynne å gjette om disse tidsfristene. Så vidt jeg hørte, sa Brandt over TV i går i sammenheng med besøket i Downing Street at det kunne bli følinger her i juli og kanskje virkelige forhandlinger i oktober. Det kan ligge så mange ting bak en uttalelse av denne art, falt akkurat i en slik situasjon, og jeg tillegger ikke noen særlig vekt det å begynne å anstille gjetninger om det. Men det er bruk for en velinformert markedsdebatt. En kan si at det hadde vi for to år siden. Jeg er klar over det. Men to år er lenge i en situasjon som denne. Vi må heller ikke se bort fra at vi har et helt annet Storting enn vi hadde for to år siden. Uansett hva en for øvrig måtte mene, vil jeg gjerne til det tøvet som har stått i en del store aviser i det senere, si at Arbeiderpartiet har ikke oppgitt sin linje. Vi har en programmatisk standpunkttagen til den europeiske markedssituasjon som nå foreligger, og jeg har ikke merket noen endring i det. Men vi merker i høy grad behovet for en skikkelig informert debatt omkring det hele, og det tror jeg ikke er mulig å få med mindre en kan få en ajourført melding fra Regjeringen, ikke bare med disse utvalgsinnstillingene, men der en legger opp til den politikk en her tar sikte på.

Det er godt mulig at en der får en hel del av bakgrunnsstoffet, av grunnstoffet hadde jeg nær sagt, og kan vise til tidligere meldinger og behandlinger. Men det trenges her en ajourføring og en klargjøring. Jeg tror den vanskelig kan komme på noen annen måte enn ved en stortingsmelding.

Formannen: Statsministeren får ordet til replikk.

Statsminister Borten: Det var kanskje praktisk om vi avklarte Nordøk først, som formannen la opp til.

Så vidt jeg skjønner, mener hr. Bratteli at man kan gå direkte på en proposisjon, og det er vel det mest rasjonelle. Formannen nevnte en melding og at Stortinget dermed kunne spare tid. Jeg er ikke helt klar over hva formannen mener med tidsbesparelse, for vi må likevel ha en proposisjon til Stortinget om selve ratifikasjonsinnbydelsen. Det kan vel ikke legges fram i form av en melding, så vidt jeg skjønner. Kan vi få det avklaret, så vi ikke misforstår hverandre.

Ellers vil jeg gjerne mens jeg har ordet, komme med en bemerkning til hr. Brattelis uttalelse om EEC og ønsket om en avklaring i form av en melding og en velinformert markedsdebatt. At avisene skriver forskjellige ting, er noe vi må leve med. Vi har ikke noen kontroll over hva som markedsføres der. Jeg kan fullt ut dele hr. Brattelis karakteristikk – at det er ganske merkelige ting som torgføres. Det tror jeg vi må leve med.

Når jeg har ment at vi nå skal konsentrere oss om Nordøk, er det – for bare å si det i denne komiteen – av hensyn til Finland. Statsminister Koivisto har ikke lagt skjul på at det ikke letter situasjonen for finnene hvis man legger EEC-siktet veldig tydelig opp nå, i denne prosedyretiden. Det vil naturligvis gi argumenter til de finske politikere som ikke er så veldig ivrige for å få Nordøk-avtalen ratifisert. Jeg synes det er riktig – når vi ikke, og bevislig ikke, etter min mening skader norske

nasjonale interesser ved en så pass tilbakeholdenhet akkurat nå – at vi viser det hensynet.

Jeg vil gjerne spørre om ikke det også er i samsvar med hr. Bratteli's oppfatning når han bringer dette inn.

Formannen: Eg skal ikkje bruke mange ord på å forklare mitt syn på handsaminga av Nordøk-saka. Eg meiner, som statsministeren og hr. Bratteli, at det mest naturlege ville vere å ta bare ein proposisjon – og ferdig med det. Men dersom det no går ei god tid før Finland skriv under, kan vi då likevel leggje fram ein proposisjon om ratifikasjon? Det er det eg synest ser nokså tvilsamt ut. Eg reknar med at vi i mellomtida kunne få ei melding og ta stilling til realiteten. Då vil det gå nokså fort og vere nokså enkelt å ratifisere seinare. Derfor er det eg snakkar om å spare tid. Men vi får se korleis dette går.

Bernt Ingvaldsen: Jeg ser dette spørsmålet om Nordøk og EEC og Norges tilslutning som en uhyre alvorlig sak. Jeg er enig med hr. Bratteli i at det er behov for en klargjøring av vår stilling når det gjelder det videre arbeid fremover mot medlemskap i EEC. Jeg tror det vil være ikke bare ønskelig, men nødvendig at man får denne klargjøring før man tar behandlingen av Nordøk. For meg står det som viktigere enn noe annet: Hvordan vil nå Nordøk virke i forhold til vår tilslutning til EEC?

Det er sitert utallige ganger at avtalen ikke skal vanskeliggjøre vår tilslutning. Da tror jeg det er nødvendig at vi får en klar vurdering fra Regjeringen for hvordan den ser på dette forholdet. Det er ikke nok her å si at det skrives meget rart i avisene og at det kommer mange uttalelser. Det er vårt ansvar som kommer til å telle.

Når det så gjelder behandlingen av Nordøk-saken, må jeg si at når man ser hvor meget den egentlig omfatter, er det ganske fantastisk å skulle behandle den i løpet av en uke eller fjorten dager.

Jeg kan ikke se annet enn at hensynet til Finland får vike for hensynet til oss selv. Vi må ha en virkelig oversikt over hva resultatet blir av dette, før vi gir oss inn i det.

Jeg mener derfor det er nødvendig at både Stortinget og allmennheten får vite hva det betyr at vi slutter denne traktaten og begynner å etablere organer og sette det hele i sving med en tollunion. Hvilken betydning har det i det øyeblikk vi går til forhandlinger med EEC, at vi er med i denne tollunionen? Det er kommet så alvorlige uttalelser fra forskjellig kompetent hold om dette punkt at jeg kan ikke se at det er forsvarlig at vi ikke vurderer konsekvensene, slik at vi vet hva vi gjør. Jeg synes det er helt nødvendig at vi får en melding om markedsspørsmålene, slik at vi får vite hvordan Regjeringen ser på Nordøk-problemet i forhold til EEC. Ansvarer blir det jo Stortinget som må ha til syvende og sist, men det er klart at Stortinget her må få en klar uttalelse og meningstilkjenneivelse fra Regjeringens side.

Garbo: For meg virker det som en uhyre kunstig tanke at man her skulle få både en melding og en proposisjon. En stortingsmelding er jo et dokument som det

er behov for i en situasjon hvor Stortinget bør gi Regjeringen veiledning om det endelige opplegg av en eller annen sak hvor man trenger en foreløpig debatt som kan være retningsgivende for Regjeringens videre opplegg i detalj. I denne saken står vi overfor spørsmålet om å godta eller forkaste et samlet avtaleverk. Det kan ikke forandres ved ytterligere bearbeidelse fra Regjeringens side. Det er et spørsmål om å godta det eller forkaste det, og i en slik situasjon virker det for meg fullstendig overflødig å ta en behandling i to etapper. Man må kunne gå direkte på en proposisjon og si ja eller nei til den.

Når det så gjelder spørsmålet om å skaffe klarhet over den norske holdning, så tror jeg at klarhet skaffer man først og fremst ved at man gjør seg ferdig med Nordøk-saken og gir den en raskest mulig behandling, og så på det grunnlag klargjør hvordan vi skal nærme oss Brussel og forhandlingene med Fellesmarkedet. Skal det fortsatt være uklarhet både om forhandlingsopplegget i Brussel og om vår definitive stilling til Nordøk, tror jeg vi beveger oss inn i en svært uheldig klimatisk situasjon. Jeg vil derfor sterkt tilrå at Regjeringen her kjører fram en proposisjon så raskt som det er praktisk mulig, og at vi så får behandlet den i samsvar med den timeplan som vi drøftet i Reykjavik.

John Austrheim: Eg kan stort sett seie meg samd i det som hr. Garbo sa no. Når det gjeld Nordøk, er stillinga den at Stortinget tidlegare gjennom marknadsdebatt og også trontaledebatt klårt har gjeve sitt syn til kjenne. Regjeringa skulle såleis ikkje vere i tvil om kvar den har Stortinget i denne saka, og ut frå det synest eg det er naturleg at vi går på ein proposisjon med ein gong. Eg vil – som hr. Garbo – finne det tenlegast at vi no gjer Nordøk klår før vi går til tingingar med EEC, og eg sluttar meg til dei som har uttala at vi må få denne saka presentert som ein proposisjon for Stortinget.

Når det så gjeld EEC og tingingane der, så har vi ein søknad om medlemskap liggjande i Brussel, og den står framleis ved lag.

Det er eitt moment ein kan tillegge vekt for ein debatt i Stortinget når spørsmålet måtte vere meir avklåra, og det er – som også hr. Bratteli var inne på – at vi i Stortinget har fått fleire nye representantar, og at det sjølv sagt kan vere av interesse for dei å få dei nødvendige informasjonar og gje sitt syn til kjenne.

Eg synest det som statsministeren har skissert som ein framdriftsplan for det vidare opplegget når det gjeld tingingar med EEC, skulle vere dekkjande. Eg synest i all fall vi må avvente den embetsmannsutgreiinga som skal vere ferdig 15. mars, og sjå kva resultat dei kjem fram til, kva dei kan presentere av opplysningar. Men lat meg igjen få presisere at eg ville sjå det som ein føremon at vi no får klarert Nordøk og vert ferdige med det før vi går vidare til tingingar med EEC.

Lars Korvald: Jeg kan ikke se at det har inntruffet noe som skulle endre det standpunkt vi har tatt i disse spørsmålene tidligere, nemlig at vi først skal gjøre oss ferdige med Nordøk-traktaten. Og her mener jeg at det riktige må være en proposisjon. Det kan ikke ha noen hensikt å komme til Stortinget med en melding; vi må ta en proposisjon med en gang, ut fra de betraktninger som hr. Garbo kom

med her. Det foreligger jo et opplegg som vi ikke kan begynne å revurdere eller si skal være annerledes i forbindelse med en melding.

Når det gjelder EEC-spørsmålet, så foreligger det vel en nokså fast oppfatning også om det. For det første har vi en søknad liggende. Dernest kommer spørsmålet om hvordan det utvikler seg med England, det er hovedbetingelsen for forhandlinger med EEC. Om England forhandler og kommer fram til en avtale, så kommer det forhandlinger i gang med de andre ansøkerland. Og det er mange ting som må avklares gjennom forhandlingene.

Imidlertid kan jeg være enig med hr. Bratteli for så vidt som det sikkert foreligger et informasjonsbehov her. Man kan jo merke at det nå begynner å bli interesse igjen for EEC-spørsmålet ute blant folk. Etter 1967-behandlingen merket man ikke noen særlig stor interesse, men nå kan man merke at de igjen begynner å spørre: Hva ligger det bak dette? Debatten begynner å komme i gang igjen, så for så vidt kan det være behov for en informasjon. Når de utredninger som statsministeren nevnte, er klare, kan det være at man bør overveie om det skal legges fram en melding som bakgrunn for en behandling i det nye Storting og for informasjon utad. Jeg skal ikke si noe mer om det på dette tidspunkt. Men i alle tilfelle må vi først bli ferdige med Nordøk, slik som vi tidligere er blitt enige om, og så får vi se på EEC-forhandlingene etterpå.

Utenriksminister Lyng: Når det gjelder den rent formelle behandling av Nordøk-traktaten, ser jeg det slik at det vil være riktig å legge fram en proposisjon. Men jeg tror ikke det vil være naturlig å ta en ratifiseringsdebatt før traktaten er underskrevet av alle parter. Det kan nok gjøres, men det står for meg som lite naturlig å gjøre det. Det er jo ikke så mange uker – går jeg ut fra – før vi får en avklaring fra finsk side slik at vi kan vurdere spørsmålet nærmere.

Jeg har så lyst til å si noen ord om det problem som hr. Ingvaldsen reiste, nemlig det nærmere forhold mellom Nordøk og EEC, som også jeg ser som meget viktig. Nordøk-opplegget representerer etter min mening et typisk eksempel på hva jeg vil kalle alternativ planlegging. For det tilfelle at britene ikke går inn i EEC, altså for det tilfelle at vi fortsatt får beholde omtrent den samme markedsstruktur i Europa som vi har i dag, anser jeg Nordøk som et verdifull tiltak som vil sikre de nordiske lands – også vår – stilling innen EFTA og det europeiske samarbeidet. For det tilfelle at britene går inn i EEC – og det er jo forutsetningen for at vi skal gå inn – for det tilfelle at EFTA praktisk faller bort, er det etter min mening i Nordøk-traktaten bygd inn en automatikk som gjør at de nordiske land – og da naturligvis først og fremst Danmark og Norge, som har søkt om medlemskap, står fritt til å føre frem sine forhandlinger med EEC. Det vil i så fall selvfølgelig måtte foretas mange håndgrep i Nordøk-avtalen. Man vil kunne beholde vesentlige deler av den, men det er jo klart at den etappevise ikrafttreden av selve tollunionen ikke vil kunne gjennomføres som planlagt. Men der har man etter mitt syn innebygd en automatikk som gjør at man står forholdsvis fritt.

Når det så gjelder vår stilling til EEC, må jeg si at det ikke et øyeblikk har falt meg inn at det skulle være noen uklarhet. Stortinget har med overveldende

flertall besluttet at vi skal søke om forhandlinger på basis av medlemskap. Søknaden ligger i Brussel, og jeg har ikke hørt noen antydning om at den bør trekkes tilbake. Jeg vil gjerne si som jeg har sagt i Stortinget tidligere en gang, at jeg i dette interregnumet til enhver tid har sett det som min oppgave å arbeide for at vår stilling kunne være så god som mulig på det tidspunkt når det ville kunne tas opp reelle forhandlinger. Som jeg nevnte her i siste møte – jeg tror ikke hr. Bratteli var til stede på det tidspunkt – har jeg så sent som i desember hatt personlige samtaler på tomannshånd med alle EEC-utenriksministrene og med utenriksministrene i de tre andre søkerland, også den irske, om disse spørsmålene. Jeg har da forsøkt å gjøre vår stilling med hensyn til EEC helt klar.

Så har det vært reist spørsmål om det vil være riktig at Regjeringen legger frem en melding om EEC-spørsmålet, og om det vil være riktig å ta en debatt i Stortinget om det nå. Det har vært sagt at det er behov for en klargjøring eller en – som hr. Bratteli sa – «velinformert markedsdebatt». Jeg må få lov å si at det er jo ganske klart at Regjeringen vil medvirke til en slik debatt hvis en vesentlig del av Stortinget ønsker det. Men jeg vil stille et spørsmålstegn ved om det er hensiktsmessig å ta en ny slik debatt før vi er invitert til forhandlinger. Vi har nå to ganger i Stortinget hatt svært omfattende og dyptpløyende debatter om vår søknad til EEC – debatter som har vært ført på hypotetisk grunnlag, men som etter mitt syn likevel har avklart situasjonen og slått fast at det er vårt ønske å forhandle om medlemskap i EEC. Hvis vi nå skulle ha en tredje slik debatt, fremdeles på hypotetisk grunnlag, er jeg ikke sikker på om det ville være heldig – i hvert fall ikke hvis man ikke har den baktanke med debatten at man muligens skulle få stortingsflertallet inn på en annen linje enn ansøkerlinjen om medlemskap. En tredje slik debatt på hypotetisk grunnlag før vi er kommet i forhandlingsposisjon, tror jeg kan øke uklarheten fremfor å avklare.

Jeg vil ikke motsette meg en slik debatt hvis det er et alminnelig ønske om den, men jeg stiller det spørsmål om man ikke da kanskje bare bidrar til å øke uklarheten.

For meg har denne situasjonen stått helt klar hele tiden. Jeg har ansett det som en selvfølge at den søknad som jeg på Regjeringens vegne har underskrevet og som ligger i Brussel, fremdeles er fullt alvorlig ment, og at vi skal gå inn i realitetsforhandlinger i det øyeblikk vi får beskjed om at vi er velkommen til slike realitetsforhandlinger. Det opplegg som statsministeren antydte – vårt interne opplegg, vår interne fremdriftsplan – kan jeg fullt ut akseptere.

Jeg vil til slutt si at det er klart at i realiteten har både Utenriksdepartementet og Handelsdepartementet mer eller mindre kontinuerlig arbeidet med disse sakene hele tiden i den utstrekning vi har hatt folk til det. Særlig under den siste Nordøk-perioden har det vært et hardt press, men vi har kontinuerlig også fulgt den annen side ved saken, etter min mening selve hovedsaken, den europeiske markedssituasjon.

Erling Petersen: Jeg bad om ordet for å stille to konkrete spørsmål. Nå har i grunnen utenriksministeren på en måte besvart dem, men som den erfarne diplomat

han er, har han latt bakdøren stå en smule åpen, så jeg vil prøve å få mer presist svar.

Om et par timer reiser jeg til Strasbourg. Om det kan være usikkert når forhandlingene om utvidelse kommer i stand, så er det i hvert sikkert at den 17. april får vi en stor internasjonal debatt om dette, hvor både parlamentarikere og ministre vil delta. Jeg skal være saksordfører for den innstilling som skal debatteres, og skal legge siste hånd på verket i løpet av denne uken. Og det er to spørsmål jeg gjerne vil ha helt klart. Det første er om Regjeringen helt er innstilt på – som jeg tror – at Norge skal forhandle som suveren stat og ikke som unionsmedlem. Det vil oppklare en uklarhet som har hersket rundt om i europeiske kretser. Og det annet er at hvis forhandlingsopplegget for De seks er slik at de ikke kan akseptere en nordisk tollunion for noen nye medlemmer i fellesskapet, er da Regjeringen innstilt på å la bestemmelsen om tollunion i Nordek falle bort?

Jeg er enig med utenriksministeren i at det ikke burde være noen uklarhet om vår stilling til de europeiske planer. Men det er bare det at det er greit å være klar over det. Men det hender at man ute hvor man ikke er så velorientert, ikke er så helt klar over vår innstilling, og det er meget skadelig for oss at det finnes noen uklarhet. Jeg tror også, som jeg har sagt før, at når det gjelder akkurat begrepet tollunion – fordi man kan legge så meget forskjellig i det, og fordi Nordek i grunnen ikke er noen fullstendig tollunion, men kanskje en tre-kvart tollunion hvorav vi har mesteparten i kraft av EFTA – vil vi komme til å få vanskeligheter på det punkt hvis vi ikke får klarlagt ganske tydelig hva Nordek betyr når det gjelder tollunion, og at selve det begrepet ikke kommer til å være avgjørende for vår forhandlingsposisjon.

Formannen: Utenriksministeren har bedt om å få rydde vekk ei kvar uklårheit.

Utenriksminister Lyng: Jeg er som alltid meget takknemlig for den anledning hr. Erling Petersen gir til å presisere problemene. Jeg vil gjerne til det første spørsmål si at jeg går ut fra at det er en selvfølge at vi skal forhandle som suveren stat. Det ligger også i selve forhandlingsteknikken at det er hver enkelt stat, hvert enkelt søkerland som forhandler med EEC. Men jeg tror ikke man skal se helt bort fra den mulighet at det i visse situasjoner og på visse områder vil kunne være en fordel med et visst samarbeid mellom de nordiske land vis-à-vis EEC. Jeg er klar over at det er noe delte meninger på det punkt, men jeg tror ikke man skal se bort fra at det kan innebære visse fordeler.

Når det gjelder det annet spørsmål, er det fra alle hold satt opp som en målsetting – også fra EEC selv – at noen av de nordiske lands tilslutning til EEC ikke må få den konsekvens at det kommer nye tollgrenser i Norden eller noe annet sted i Europa. Den forutsetningen går jeg ut fra at vi alle må arbeide intenst for å opprettholde. Ellers er jo bestemmelsene om den nordiske tollunion slik bygd ut at arbeidet først skal starte 1. januar 1972, og fram til 1. januar 1974 skal harmonisering av tollsatsene bare drives slik at tollsatsene nærmer seg EEC's tollsatser. Jeg går ut fra at hvis resultatet blir en dansk og norsk og muligens også en

svensk tilslutning til EEC, vil den nordiske tollunion ikke kunne realiseres i den form som den ellers vil bli realisert.

Guttorm Hansen: Det synes å være nokså stor enighet om at saken om Nordøk bør legges fram som proposisjon, og det slutter jeg meg for min del til.

Når det så gjelder spørsmålet om det videre arbeid med omsyn til markedssituasjonen, vil jeg først understreke at når man reiser spørsmålet om å få en behandling av den europeiske markedssituasjon, har man ikke reist det fordi man ønsker å få en debatt om den europeiske markedssituasjon før Nordøk-ratifikasjonen. Det er også meget usannsynlig at det vil kunne skje, utarbeidelse av en melding om den europeiske markedssituasjon vil nødvendigvis ta en god tid. Det er ikke det som er problemstillingen her, men problemstillingen er at man synes det er riktig å debattere den europeiske markedssituasjon ikke bare som om Nordøk ikke eksisterte og heller ikke ut fra et slikt enten-eller synspunkt som hr. Ingvaldsen tydeligvis la til grunn, men at det også kunne være interessant å diskutere den europeiske markedssituasjon nettopp ut fra det faktum at vi er i ferd med å etablere Nordøk. Vi må her ha klart for oss at man selvfølgelig kan ha det synspunkt som utenriksminister Lyng anla på dette, nemlig at om det kommer til reelle forhandlinger om medlemskap, vil Nordøk mer eller mindre oppløses av seg sjøl. Det er ett synspunkt. Men det kan også være andre synspunkter som det kan være grunn til å debattere. Man kan f.eks. tenke seg å forhandle med Nordøk som en virkelig bakgrunn og med vilje til å opprettholde Nordøk. Det er klart at det finnes synspunkter som det er grunn til å diskutere.

Vår søknad i Brussel står ved makt. Men alt er ikke sagt i og med at vi sier det. Det er skjedd en hel del. Mye har endret seg. Det er mange ting som det etter min oppfatning kan være all grunn til å debattere. Det er ikke nødvendig å anlegge de synspunktene som man har drøftet disse problemene ut fra. Man kan godt tenke seg nå å drøfte visse problemer ut fra andre synsvinkler og ut fra situasjoner som vi nå er i ferd med å etablere. Jeg vil nok si at jeg er ikke så sikker som enkelte på at det er så umulig å få en markedsdebatt og en klargjøring av vår holdning til den europeiske situasjon ut fra de forhold som nå eksisterer, sjøl om vi ikke er kommet i forhandlingsposisjon.

Bernt Ingvaldsen: Jeg hørte med stor interesse på utenriksministeren, og jeg er i grunnen i det alt vesentlige enig i hans betraktningssmåte. Jeg er også enig i at man vel ikke bør ratifisere traktaten før alle parter har undertegnet. Det spiller ikke noen særlig stor rolle, men det er i all fall en vanlig måte å opptre på.

Når det så gjelder markedssituasjonen, har jeg virkelig en følelse av at det er behov for en klargjøring av situasjonen nå. Jeg vil gjerne vite: Hvor står Regjeringen? Statsministeren er uhyre taus når det gjelder dette spørsmål. Jeg vil altså gjerne ha en redegjørelse fra Regjeringen hvor vi får rede på hvor Regjeringen står. Det tror jeg vil være av betydning for hele vårt folk, og det vil være av like stor betydning for dem som vi skal forhandle med i EEC. Der er det også stor uklarhet, så vidt jeg skjønner, om hvordan man skal oppfatte Nordøk. Og det er også et behov

i de andre landene for å få vite hvordan det ligger an. Jeg må si at et slikt spørsmål som ikrafttredelsen er uhyre viktig i denne forbindelse. Er vi medlem av tollunionen i det øyeblikk vi har ratifisert? Og om man sammenholder det med en del uttalelser som er falt fra fremtredende politikere i EEC, hvordan er vår stilling som forhandler da? Det synes jeg det måtte være nødvendig å få rede på. Og det vil være av enda større betydning at man blir klar over det i Europa også.

Jeg kan ikke se det annerledes enn at denne saken er så viktig at vi her må vite hvilke konsekvenser det blir av våre handlinger. Jeg ville sette stor pris på om vi kunne få en melding fra Regjeringen om vårt forhold til EEC og hvordan den vurderer den videre fremdrift hvis det blir forhandlinger der.

Gunnar Garbo: Jeg ba om ordet fordi jeg reagerer på den besynderlige retning som denne klarhetsdiskusjonen har tatt. Her taler man altså som om det i Brussel skulle eksistere fullstendig klarhet mens det er på vår side at uklarheten foreligger. Da aksepterer man jo et utgangspunkt for diskusjonen hvor man simpelthen setter tingene på hodet. Vi har to ganger søkt om medlemskap der nede, og har fått nei. Vi vet ennå ikke om man bestemmer seg for å utvide fellesskapet eller ikke. Det er det som er den avgjørende uklarhet i denne saken. Vår søknad ligger der nede, og vi må ikke utad i debatten med EEC-landene akseptere at det er på vår side det først og fremst er behov for en avklaring. Det er de der nede som får bestemme seg for om de vil innlede reelle forhandlinger eller ikke.

Karl J. Brommeland: Jeg er dypt uenig med hr. Ingvaldsen i hans synspunkter. Jeg kan ikke skjønne at det kan være nødvendig på dette tidspunkt å konstruere opp unødige vanskeligheter. Når han etterlyser Regjeringens standpunkt, synes jeg det er kommet meget klart frem her fra statsministeren selv, sterkt sekundert av utenriksministeren. Vi har søknaden liggende i Brussel, og jeg har spesielt heftet meg ved at det for begges vedkommende er understreket at det ennå ikke foreligger noen invitasjon fra EEC-landene til å oppta forhandlinger på grunnlag av vår søknad. Jeg ville finne det helt merkelig om vi på dette tidspunkt, før det er kommet en slik anmodning der nede fra, skulle gå i gang med en tredje debatt i Stortinget. Jeg er glad for at det kom så klart og tydelig frem.

Jeg vil sterkt fraråde at Regjeringen på dette tidspunkt utarbeider noen melding. Jeg har for så vidt heller ikke oppfattet det slik at dette møtet skal konkludere med det. Riktignok har jo hr. Bratteli anmodet om det. I dette tilfelle gjør herrene Ingvaldsen og Bratteli det på forskjellige premisser. Jeg vil inderlig håpe at de ikke finner hverandre og presser frem noen slik melding. Jeg tror det ville være meget uheldig for sakens videre utvikling. Under enhver omstendighet bør det ikke på dette møte i all fall tas noe endelig standpunkt. Man får vel anledning i den utvidede komite senere å møtes, etter at situasjonen med hensyn til Nordøk er blitt noe mer avklart.

Svenn Stray: Jeg kan i det store og hele slutte meg til det som ble sagt fra utenriksministerens side i saken. Jeg vil bare komme med en del supplerende synspunkter.

Når det gjelder spørsmålet om vi nå trenger en melding om vår markedspolitikk i europeisk sammenheng, vil jeg gjerne si at hvis Arbeiderpartiet etter nærmere overveielse finner å ville fastholde det ønske som innledningsvis ble fremsatt i dag, vil jeg for min part synes det er vanskelig å imøtekomme det. – Det vil jeg gjerne ha sagt.

På den annen side må jeg nok for min egen del si at jeg tror det er veldig meget i det utenriksministeren sa – at å ta en ny, en tredje, stor EEC-runde i Stortinget før invitasjonen faktisk foreligger på bordet, det kan det være meget som taler mot. Min egen vurdering – og ingen er i tvil om min innstilling til problemet – er diktert helt ut fra ønsket om at det må finnes en bred, europeisk løsning.

Noen uklarhet i Norge om spørsmålet så langt angår innstillingen til de politiske myndigheter, mener man vel ikke med rette kan sies å foreligge. Rykter om både det ene og det andre kan man naturligvis aldri forhindre hvordan man enn stiller seg. Men det man vel kan si, er at hvis vi ikke ser spørsmålet fra vår side, men derimot som hr. Garbo var inne på, fra Fellesmarkedets og Brussels side, er det riktig som han sa at utgangspunktet jo er at vi to ganger har søkt, og at vi foreløpig ikke har fått noen direkte positiv reaksjon på våre ansøkninger.

Slik situasjonen nå har utviklet seg i det siste, den bevegelse som har vært i fellesmarkedslandenes stilling til utvidelsesspørsmålet – da sett i sammenheng med at vi nå er i ferd med å slutføre og gjennomføre Nordøk-opplegget – kan man nok på den annen side være av den mening at det kunne være behov for en viss offisiell klargjøring fra norsk side overfor Fellesmarkedet om at dette ikke betyr at vår ansøknings er kommet i noen ny stilling. Ikke minst på bakgrunn av at det jo har vært en meget sterk aktivitet når det gjelder å orientere Brussel fra de andre nordiske lands side – bortsett da fra Finland av naturlige grunner – burde kanskje en noe større aktivitet utvises fra norsk side.

Nå kan man naturligvis si – som jeg så det sto i «Dagbladet» for noen dager siden – at vi har vår representasjon i Brussel, og det er ambassadørens oppgave å holde kommisjonens og de øvrige 6 lands representanter orientert om vår stilling. Det er i og for seg greit nok, og det gjør han sikkert også. Men når forholdet er at både Danmark og Sverige nå orienterer seg i Brussel på statsrådplanet, kan det vel kanskje virke noe påfallende at Norge ikke gjør det. Jeg vil anbefale, nettopp av hensyn til å kunne rydde av veien den misforståelse av Nordøk skulle utelukke EEC, en sterkere aktivitet fra vår side, kanskje også av en annen grunn: Så vidt jeg forstår, legger EEC-landene og kommisjonen siste hånd på sitt verk, nemlig forhandlingsopplegget fra deres side. Jeg er ikke så sikker på om ikke en viss kontakt på høyeste nivå fra vår side – hvor vi kan forklare våre posisjoner nærmere også under denne fasen – ville være av ganske stor betydning.

Jeg forstår vel de hensyn statsministeren nevnte – at vi ikke skal foreta oss noe som kan vanskeliggjøre Finlands stilling. Det er naturligvis et moment som må

overveies, men jeg tror ikke vi behøver å overveie mer og være mer hensynsfulle enn f.eks. svenskene er.

Trygve Bratteli: Først et par ord igjen om Nordek. Så vidt jeg husker, er arbeidsplanen fra Reykjavik den at regjeringene skulle legge saken fram for parlamentene i begynnelsen av april.

Statsminister Borten: Medio april.

Trygve Bratteli: Det spiller mindre rolle, i hvert fall i april. Jeg går ut fra at en i april måned vil vite atskillig mer om situasjonen i Finland enn nå. Teknisk sett må de dokumenter det her dreier seg om, kunne gjøres ferdige til slutføring når den finske underskrift måtte foreligge. En vil da kunne ta standpunkt til – innenfor den tidsramme som står nevnt i Reykjavik-vedtaket – framlegget av en proposisjon. Jeg går da i øyeblikket ikke mer inn på hvor vidt en bør legge den fram før eller etter at alle fire underskrifter foreligger.

Det kunne etter de merknader som er falt her, være flere ting å si om forholdet Nordek – EEC, men jeg vil ikke ta det opp i full bredde. Jeg har for så vidt ikke noe vesentlig å anmerke til det meste av det som utenriksministeren har sagt her. Ut fra min vurdering understreket han kanskje veldig sterkt at han kalte Nordek for alternativ planlegging. Nå ble det noe modifisert i en senere uttalelse, bl.a. med at man måtte beholde det vesentlige av det som er avtalt her. Dette dobbeltforhold er ikke noe vi bare kommer til å leve med i noen tid, det er en del av vilkårene for Norges eksistens. Vi kommer alltid til å leve med det. Også om vi blir medlemmer av et europeisk marked, kommer vi til å leve med dette regionale nordiske problem ved siden av. Jeg tror for min del at det ikke vil forårsake så veldig mye, verken omtanke eller tilpasninger, å finne en form for en fortsettelse av det regionale nordiske samarbeid, også om det blir en ordning hvor de nordiske land, eller de fleste av dem, ordner seg med det europeiske marked.

Hr. Ingvaldsen vil altså ha klarlagt EEC før Nordek-avtalen blir ratifisert. Andre vil ha Nordek vel i havn før en begynner å snakke om EEC. Jeg deler ikke denne engstelse. Dette dobbeltforhold har en vært klar over hele tiden. Det står i selve forhandlingsoppdraget fra statsministrenes møte i København i april 1968, og det har vært diskutert om og om igjen. Det er omhandlet i traktatutkastet. Det er da ikke noe nytt og overraskende for noen at før eller senere vil det problem melde seg at en igjen kan komme i forhandlingsposisjon til Fellesmarkedet, så jeg er ikke så veldig engstelig her, heller ikke for Finlands stilling.

Herr Stray sa at flere hadde vært i Brussel bortsett fra representanter for Finland. Utenriksminister Karjalainen var i Brussel før noen annen for å klarlegge Finlands stilling og Finlands problem, så jeg kan ikke skjønne at det her er noe som så å si er hemmelig for noen. Det som måtte være hemmelig for noen, er klarhet om hva vår egentlige politikk skal være. Og får jeg da om det for det første si at det her er en formidabel uklarhet. Jeg forstår ikke riktig hvilke informasjonskanaler en bruker, hvis en ikke både gjennom norsk presse og andre kilder har kjennskap til

den uklarhet som for tiden gjør seg gjeldende. Den er til stede. Og en av de ting jeg gjerne ville unngå denne gang, er det en opplevde særlig i 1962 – at de ansvarlige myndigheter, herunder Regjeringen, for den saks skyld også Stortinget, behandler en sak av denne karakter på en slik måte at en legger feltet vidt åpent for alle tenkelige motstandskrefter, før en tar seg sammen til å legge opp klart formulert politikk.

Jeg forsto utenriksministeren slik at han bl.a. sa følgende: Søknaden står fast. – For den interesse det kan ha, står akkurat det samme i et program som på det punktet ble enstemmig vedtatt av Arbeiderpartiets landsmøte i mai i fjor. Det er et av våre utgangspunkter for den politikk vi her går inn for. – Det er punkt 1.

Videre forsto jeg utenriksministeren slik at en skal søke forhandlinger med sikte på medlemskap. – Dette at søknaden om medlemskap står fast, betyr altså at en skal søke forhandlinger med sikte på medlemskap. Det er punkt 2.

Og punkt 3: Under forutsetning av at en oppnår tilfredsstillende vilkår på en del av de felter som for oss innebærer spesielle vanskeligheter, vil vi ordne medlemskapet i EEC når muligheten for det byr seg.

Det er vel de tre sentrale punkter i dette. Det er en utmerket innholdsfortegnelse for en melding fra Regjeringen om hva markedspolitikken er, bilagt med de embetsmannsutredninger og andre ting som kan kaste lys over den utvikling som har funnet sted og den situasjon som foreligger. Men jeg holder for min del fast ved at dette ikke er så klart som det sies her, hvor en kan sitte og klarlegge ting rundt et bord.

Hvor vidt det her melder seg spørsmålet om en viss koordinert kjøring av Nordek-ratifikasjonen og denne meldingen, skal jeg ikke gå inn på. Jeg er ikke så veldig hårsår på det punktet. Men rent praktisk går jeg ut fra etter det vi har hørt her, at en slik melding neppe vil kunne legges fram fra Regjeringen før etter fristen i april, da en forutsetningsvis skulle legge Nordek-avtalen frem for Stortinget til ratifikasjon.

Alt i alt vil jeg fastholde at det riktige må være at Regjeringen legger fram en slik melding, som da ikke bare er en oppsamling av stoff fra embetsmennene, men som trekker opp en politisk linje for dette. Der må jeg si at jeg ikke er helt sikker på hva det ligger i ordvalget i enkelte innlegg. Jeg kan godt være med på at vi skal vente til vi i meget høytidelig form får en innbydelse fra Brussel om å innfinne oss der og oppta forhandlinger. Men jeg vil advare mot å legge for mye formalisme i det. I moderne diplomati kan det være farlig med for mye formalisme.

Hvor vidt det er størst uklarhet i Brussel eller her i Oslo, synes jeg ikke er så veldig interessant i denne forbindelse, fordi vår politikk er det vi som må klarlegge. Den kan ikke Brussel klarlegge. Vi står i alle tilfelle overfor problemet å klarlegge vår politikk. Og da må en innrømme at selv om vi ikke har fått et høytidelig brev med dato og det hele om å møte i Brussel, er vi oppmerksom på det som har skjedd og er i ferd med å skje etter Haag-møtet. Det er det vi må innrette oss etter.

Hvis vi er innstilt på å ville følge opp markedspolitikken slik den ble lagt opp ved Stortingets behandling i 1968, tror jeg – ja, det er kanskje å ta litt sterkt i å si at det er av avgjørende betydning, men det er i hvert fall meget viktig at Regjeringen

og Stortinget da tar ledelsen av den debatt som kommer i de nærmeste månedene, og som sikter etter et slikt resultat.

Erling Petersen: Det er kanskje karakteristisk for norsk utenrikspolitisk debatt at det som synes å bli hovedpunktene i debatten, er de rent interne spørsmål: om det skal fremlegges melding eller proposisjon, og om vi skal ha debatt eller ikke skal ha debatt. Det er selvsagt uhyre viktige spørsmål, men det er også en europeisk arena, og en del av vår fremtid vil tydeligvis avhenge av den måte hvorpå vi spiller den rolle vi måtte bli tildelt der i tiden fremover. Og da bør man også i høy grad interessere seg for sine medspillere og dessuten for selve scenebildet. Det forekommer meg meget vanskelig å vekke interesse for den side av saken.

Jeg beklager at jeg tydeligvis heller ikke fikk fram mitt poeng vedkommende tollunion. Etter min mening er den tollunion som fremkommer etter avtalen i dens nåværende form en overmåte avbleket form for en tollunion. Men både i teorien og i internasjonal politikk er «tollunion» et forholdsvis fast begrep, og det er en rekke ting som følger med en tollunion. Vi får en stor oppgave å forklare at vår tollunion er av en annen karakter, og ikke den tradisjonelle som våre medspillere sannsynligvis opererer med og har operert med. Jeg vil også nevne at et ord som «union» har forskjellig valør. Spesielt for fransktalende er «union» et overmåte sterkt uttrykk – meget sterkere enn på engelsk og sterkere enn på norsk. Det er også en av de vanskeligheter vi kommer til å stå overfor.

Når det gjelder det utenriksministeren nevnte om at målsettingen må være ikke å få nye tollmurer i Europa, kom det etter Haag-møtet til uttrykk sterkere optimisme, fordi man der muliggjorde en mer elastisk form for ordninger. I den resolusjon som jeg hadde den glede å legge fram for Europarådet i januar, var det nettopp tatt med den målsetting at uansett hvilke ordninger man måtte komme til for land som ikke ble fullverdige medlemmer, måtte hovedmålet være at det ikke ble opprettet nye tollgrenser i Europa. Som en liten digresjon vil jeg nevne at denne resolusjon fikk stor tilslutning. Den ble akseptert av alle, unntatt den samlede svenske delegasjon og alle franske gaullister. Om de var imot akkurat denne bestemmelsen, skal jeg ikke kunne si sikkert.

Formannen: Konklusjonen må vel vere den at komiteen når det gjeld Nordøk-avtalen, ønskjer at vi skal få ein proposisjon. For eiga rekning legg eg til at det då må bli når Finland eventuelt har underteikna traktaten.

Så har vi spørsmålet om melding eller ikkje melding om marknadsforholda i det heile. For min part kan eg ikkje skjøne at det skulle rå noka eigenleg uklårheit i norske – eg strekar under norske – politiske krinsar om kva som er Regjeringa si line. Statsministeren talte på vegner av Regjeringa den 28. januar, og i ordsiftet i Stortinget den 3. februar – altså for ein månad sidan – var det så vidt eg skjøna, ingen opposisjon. Det var ingen som då, så vidt eg minnest, sa at Regjeringa si line var uklår, og hadde nokon meint at lina var uklår, ville det ha vore naturleg at det hadde kome til uttrykk då. Eg skjønar heller ikkje kva det er som skulle ha hendt den siste månaden som skulle ha skapt uklårheit blant norske politikarar.

At denne komiteen bør orienterast om Regjeringa sitt opplegg for forhandlingar når dette er klårt, meiner eg på den andre sida er svært viktig. Førebuinga av forhandlingane må skje i nært samarbeid med Stortinget sine organ. Men det kan ikkje leggjast fram i noka melding. Vi kan sjølvstøtt ikkje i ei melding seie at vi vil take sikte på det og det, men vil ha den og den rettetilina å falle tilbake på. Det må vere heilt hemmeleg, så det må ein drøfte her. Noka melding utover det, kan eg ikkje skjønne kan vere nødvendig på dette tidspunktet, eller i den næraste tida framover, om det ikkje hender noko uventa.

Ei anna sak er korleis folk i Brussel, i fellesmarknadsstatane, er orienterte om det norske standpunktet. Eg meiner at har dei fått fullgodt referat av det som blei sagt i Stortinget den 28. januar og den 3. februar, skulle også dei vere orienterte. Men er det sikkert at dei har fått det? Eg meiner det nok kan vere grunn for Regjeringa å vurdere om situasjonen verkeleg er slik at ein i Brussel er tilstrekkeleg orientert. Hvis Regjeringa finn ut at dei ikkje er det, synest eg ein bør rette på det.

Eg for min part har synest at ein burde vere svært tilbakehaldande og ikkje på førehand gjere ei henvending til fellesmarknadslanda, ikkje minst av omsyn til Finland. Men når vi no er kome i den situasjonen at Karjalainen har vore i Brussel, og no opplever at Gunnar Lange reiser til Brussel og Palme til Bonn, må ein spørje om ikkje også vi bør vurdere det spørsmålet. Eg meiner likevel at vi også bør ta omsyn til at vi ikkje må trekkje vår vilje til å gjennomføre Nordøk-avtalen i tvil, og at vi bør ta omsyn til Finland.

Trygve Bratteli: Jeg er litt i tvil om jeg egentlig skal ta opp den diskusjonen formannen nå innbyr til. Jeg kommer nærmest til at jeg skal la det være. Jeg skjønner ikke riktig grunnlaget.

Det som skjedde den 28. januar og under debatten den 3. februar – Arbeiderpartiets gruppestyre bad skriftlig Presidentskapet om å få en bred debatt om Nordøk, da det så vanskelig ut her før jul – var at vi fikk en redegjørelse om Nordøk-saken med et på grunn av utviklingen meget kort tillegg om den europeiske markedssituasjon, og en debatt som helt bar preg av å være en diskusjon i det norske Storting før det avgjørende møte i Nordisk Råd, som skulle holdes i Reykjavik. Nordøk dominerte den debatten fullstendig, selv om enkelte også kom inn på de videre markedsspørsmål.

Jeg må innrømme at jeg står helt uforstående overfor dem som mener å kunne hevde at *det* var en fyldestgjørende behandling av de spørsmål som nå reiser seg i forbindelse med den europeiske markedsutvikling. Det er for så vidt nok å henvise til at – så vidt jeg erindrer – f.eks. utenriksministeren ikke deltok i den debatten i det hele tatt. Jeg bebreider ham ikke det, med det forløp den hadde. Statsministeren, som hadde gitt redegjørelsen, deltok overhodet ikke i debatten. Fra Regjeringens side var det vel bare handelsministeren som deltok i den debatten. Og at det skulle dekke det som jeg her var ute etter i min anmodning om å få en melding om hvordan Regjeringen vurderer situasjonen etter Haag-møtet med hensyn til den europeiske markedsutvikling, står jeg for min del ganske uforstående overfor. Jeg har sett dette

hevdet i meget seriøse aviser som støtter koalisjonsregjeringen, men jeg står like uforstående overfor det uansett fra hvilken kant det hevdes.

For at det ikke skal herske noen som helst uklarhet, vil jeg etter formannens uttalelse gjenta at vår anmodning er at det blir lagt fram fra Regjeringen en melding som også inneholder dens vurdering av den markedsutvikling som nå igjen er i gang.

Statsminister Borten: Jeg vil erklære meg enig med dem som stiller seg uforstående til at det skal herske så stor uklarhet. Jeg tror ikke den er stort større enn den som norske kommentatorer har laget.

Jeg vil understreke det utenriksministeren sa, at Regjeringen på ingen måte er uten kontakt med representanter for de forskjellige EEC-statene. Det har jevnlig vært diskusjoner. Selv har jeg diskutert med et par av dem, bl.a. med Koster og Coulson i EFTA. Jeg kan nevne her i denne komite – jeg har ikke nevnt det offisielt – at han ga meg det råd at EFTA-landene nå skulle holde seg i ro til De seks er blitt enige om et opplegg. Det er de som sitter med utspillet nå, og det skal de vite. Det stemmer for så vidt helt ut med den betraktning som hr. Garbo her førte fram. Det er ikke det at jeg mener vi skal legge avgjørende vekt på noen av de uttalelser vi får. Vi må helt ut vurdere vår egen situasjon. Det har vi gjort, og det vil vi fortsette med. Vi gjorde det under Nordøk-forhandlingene, og jeg tror jeg kan være så pass ubeskjeden som å si nå etterpå at den linje Regjeringen førte med hensyn til Nordøk-saken, har gitt ikke dårlige resultater.

For min egen del vil jeg si at hvis vi er ute etter å oppnå noe ved forhandlinger, kan jeg ikke skjønne den måte å se det på at vi øker våre sjanser for det ved at vi ved alle anledninger legger oss pladask på magen og sier: Oss får dere uansett. Jeg tror ikke at det bedrer sjansene for å oppnå gode resultater for Norge. –

Trygve Bratteli: Hvem har foreslått det?

Statsminister Borten: Jeg sier ikke at noen her har gjort det.

Men for å fortsette: Jeg mener at det for statsministeren er nokså avgjørende å få avklart hva denne komite mener når det gjelder spørsmålet om en melding. Slik jeg har registrert uttalelsene, har de fleste gått i favør av at det på et eller annet tidspunkt må komme en melding. Formannen trakk en konklusjon i strid med det. Dette er litt leit for meg som statsminister ...

Formannen: Du får trekkje din eigen konklusjon.

Statsminister Borten: Jeg unngår ikke å bli spurt av pressen. De vet at det holdes slike møter. Jeg kan naturligvis gi uttrykk for min egen vurdering, men det er ikke så lett når man har rådspurt den utvidede utenrikskomite. Hvis det er slik at det her er flertall for at man skal legge fram en melding, bør jeg i hvert fall få beskjed om det, slik at jeg er på bølgelengde med komiteen. Jeg synes det er en fordel i en så

viktig sak å kunne unngå unødvendig prosedyre, og jeg ville sette pris på å få det spørsmålet avklart.

Svenn Stray: Jeg vil bare ganske kort si at etter at opposisjonens ordfører har gjentatt sitt ønske om en melding, vil jeg anbefale Regjeringen å framlegge melding.

Bernt Ingvaldsen: Jeg kan slutte meg til det hr. Stray sa.

Jeg vil bare komme med en liten bemerkning til statsministeren, som snakket «om å holde seg i ro til De seks er blitt enige om et opplegg.» Så vidt jeg forstår, reiser representanter for den svenske, den danske og den finske regjering av sted for å påvirke forhandlingsopplegget og gjøre rede for sine standpunkter, og da synes jeg at vi i Norge burde gjøre det samme. Jeg tror det i høy grad er behov for en avklaring både innenlands og utenlands.

Statsminister Borten: Bare en replikk til hr. Ingvaldsen. Jeg tror man er kommet i skade for å overvurdere denne påvirkning av forhandlingsopplegget. Vi har resonnert så langt vi har evnet, og jeg har forsøkt å spørre meg sjøl: Hva er det man vil oppnå? Det må man jo ha klart for seg. Og jeg synes at de kommentarene som er kommet etter disse besøkene, viser at de ikke har bidratt til å avklare noe. Om de sender Gunnar Lange til Brussel, så tror jeg ikke det bidrar så mye til å få avklart forhandlingssituasjonen ute i Europa – for å snakke åpent. Jeg kan referere til hva Palme sa i går, og jeg kan referere til hva Baunsgaard har sagt.

Det er i hvert fall min personlige oppfatning at skal vi ha reell mulighet for å lykkes overfor Fellesskapet, må vi først gjøre oss opp en fullstendig klar mening om på hvilke punkter vi vil sette inn våre forbehold, og så fremføre det på en slik måte at vi har mulighet for å lykkes. Som jeg sa i innledningen, så har vi ikke vært i den situasjonen, vi har ikke kommet så langt.

Det er et omstendelig arbeid å klarlegge hele opplegget og utspillet fra vår side. Det er ikke så enkelt som bare å si at vi vil bli medlem, hvis vi mener det alvorlig at vi vil oppnå en del imøtekommer før vi er rede til å si ja til medlemskap. Det er på denne basis jeg mener at det opplegg som Regjeringen nå har lagt opp til, er det heldigste.

Gunnar Garbo: Det har jo vært tale om to forskjellige meldinger her – en når det gjelder Nordøk ...

Statsminister Borten: Den er ute av verden!

Gunnar Garbo: Hvor vidt proposisjonen om Nordøk ikke bør legges fram før etter at Finland har underskrevet, vil ikke jeg ha tatt noe definitivt standpunkt til, men det er helt klart at Stortinget ikke kan behandle den før man har fått klarert Finlands stilling.

Når det så gjelder spørsmålet om en melding om EEC-situasjonen, vil jeg for mitt vedkommende uttrykke ønske om at det ikke må bli lagt opp på en slik måte at

man tar sikte på behandling av en slik melding i Stortinget før vi har klarert Nordøk. Jeg vil anbefale at man legger saksbehandlingen opp slik at vi først gjør oss ferdige med Nordøk, og at vi så i tilfelle får en debatt på grunnlag av en melding om hele EEC-situasjonen en gang før Stortinget tar sommerferie. Jeg forstod at heller ikke hr. Bratteli var fremmed for en slik behandlingsmåte.

Karl J. Brommeland: Det var nettopp det jeg også ville få klarlagt, for selv om hr. Bratteli nå har gjentatt sin anmodning om at man må få en melding om EEC-situasjonen, har heller ikke jeg oppfattet ham slik at den nødvendigvis må komme før proposisjonen om Nordøk. Under enhver omstendighet bør den etter min mening ikke det, og jeg vil gjerne spørre hr. Bratteli om han ikke i all fall kan være enig i det synspunktet.

Ellers vil jeg understreke at jeg synes det opplegget som er gjort av Regjeringen, er absolutt heldig. Jeg vil også minne om at denne komiteen jo er en rådgivende komite og at statsministeren og Regjeringen står fritt til å dra sine konklusjoner av de synsmåter som kommer fram her. Men det forhindrer selvfølgelig ikke at et mindretall her i komiteen under enhver omstendighet kan kreve denne saken fremlagt. Men det er selvfølgelig mest gunstig at det skjer på ordinær måte.

Hvis man kan gjøre det slik at meldingen om EEC først kommer etter proposisjonen om Nordøk, synes jeg vi har fått en sterk avklaring i dette møte allikevel.

Utenriksminister Lyng: jeg mener at det må være ganske klart at hvis opposisjonen i denne situasjon ønsker en melding om EEC, så bør en slik melding komme. Men når det gjelder spørsmålet om tidspunktet for fremleggelsen, kan vi kanskje trekke den konklusjon at det vel ikke vil bidra til noen særlig klargjøring hvis den kommer før Nordøk-affæren er håndtert ferdig, og at vi derfor bør ta sikte på å legge den fram i rimelig tid etter det.

Jeg har bare lyst til å nevne en ting til. Jeg understreket det jeg har sagt her før – og som statsministeren også kom inn på nå til slutt – at det jo ikke er slik at vi ikke har løpende kontakt med andre lands regjeringer og med EEC-kommisjonen.

Jeg nevnte som eksempel mine personlige samtaler med de forskjellige utenriksministrene. Jeg vil få anledning til nye slike samtaler om vel en måned. Men jeg har ingen tro på den form for forhandling på dette tidspunkt som gis en stor publisitet i pressen – at Gunnar Lange reiser på turné og Nyboe Andersen reiser på turné. Jeg vil nevne som eksempel at statsråd Rostoft skal til Brussel om to dager i anledning av en utstilling, og det er da selvfølgelig arrangert en konferanse for ham med kommisjonens formann, slik at han vil få anledning til – uten at det skapes noe unødig publisitet om det – å gjøre våre synsmåter kjent.

Bernt Ingvaldsen: Når det gjelder tidspunktet for en slik melding, ville det for meg være naturlig at meldingen forelå samtidig med proposisjonen om Nordøk. Det er klart at dette er to spørsmål som må sees i sammenheng, og jeg tror det vil

virke etter sin hensikt når det gjelder oppklaring av vår markedspolitikk i forbindelse med Nordøk og EEC både her hjemme og i utlandet. Jeg vil be om at man overveier det. Det ville etter min mening være nokså merkelig om man først skulle behandle Nordøk, og så komme med en melding om EEC etterpå. Jeg tror disse spørsmålene i realiteten henger sammen. Det kan ikke være tvil om det. Og det er nettopp denne sammenhengen som det gjelder å klarlegge både her hjemme og ute.

Knut Frydenlund: Når det gjelder spørsmålet om en melding begynner det kanskje å bli noe avklart at vi går i retning av en melding om EEC. Det tror jeg er helt riktig. Vi kommer til å få en debatt om EEC i alle tilfelle, og da tror jeg det er best – slik også hr. Bratteli var inne på – at det er Stortinget og Regjeringen som leder denne debatten.

Riktignok kan man si at Norges holdning står fast. Men på den annen side er det behov for en slik melding. Det er kommet til nye momenter i denne situasjonen siden 1962 og også siden 1967. For det første har man Nordøk-situasjonen, hvis forhold til EEC krever en nærmere analyse. På den annen side har man også en utvikling i Europa og innenfor EEC selv som det er nødvendig å få analysert og få fram som grunnlag for denne debatten. Det er nok å peke på hele øst/vest-forholdet, hvor f.eks. vesttysk EEC-politikk henger nøye sammen med vesttysk øst-politikk. Det er også et tilløp, en tendens, i enkelte hovedsteder til å trekke et skille mellom det økonomiske samarbeid som skal bygge på EEC, og et eventuelt politisk som skal skje utenfor. Det er altså en rekke nye momenter her som vi trenger en nærmere avklaring av for denne debatten.

Statsministeren sa bl.a. at han har vært i kontakt med representanter for EEC-landene, f.eks. de Koster. Det kunne være av en viss interesse å høre hva disse samtaler med de Koster gikk ut på, hvordan han vurderte spørsmålet om utvidelse av EEC.

Formannen: Når statsministeren ga uttrykk for at han ønsket å imøtekomme ønsket om å sende ei melding til Stortinget, skal eg så visst ikkje hindre han i det.

Statsminister Borten: Jeg har ikke gjort det. Jeg vil bare korrigere protokollen aldri så lite når det gjelder den formuleringen.

Et par ord til det Frydenlund nevnte til slutt. Det er vel ikke hensiktsmessig å forlenge dette møtet med å imøtekomme det. Vi måtte i tilfelle få tid til å sette det opp. Men alle de inntrykk vi har fått, får bli med i de underretninger vi gir denne komiteen – om det kan være en brukbar løsning?

Formannen: Eg kravde ikkje at innkallinga til dette møtet skulle vere hemmeleg. Det er ingen som har protestert på det, og eg går ut frå at det er lovleg å seie til avisene at vi har hatt møte, og at vi simpelthen opplyser det som står i dagsordenen, at statsministeren har orientert «om regjeringens plan for den videre behandling av Nordøk-avtalen». Vi må vel kunne seie at vi har hatt dette møtet.

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

Møte tirsdag den 3. mars 1970 kl. 10

Møtet hevet kl. 11.45.